

УДК 371.3 : 796.42

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ
ВНЗ I-II РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНОГО ПРОФІЛЮ
ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ
НА ПРИКЛАДІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ
„ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ”**

Ольга ПРУС

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. Стаття присвячена питанням використання методів інтерактивного навчання в процесі підготовки майбутніх фахівців при викладанні спортивно-педагогічних дисциплін у ВНЗ I-II рівня акредитації фізкультурного профілю. Досліджується рівень поінформованості та готовності викладачів до застосування цих методів навчання під час викладання. Розглядається зміст та основні проблеми при викладанні дисципліни «Теорія і методика легкої атлетики».

Ключові слова: спортивно-педагогічна дисципліна, професійна підготовка, навчальний процес, готовність викладачів, інтерактивні методи навчання.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сучасному етапі фізичне виховання стикається з великою кількістю проблем. Згідно з вимогами закону «Про освіту», навчальні заклади фізкультурного профілю повинні забезпечувати як інтелектуальний, так і фізичний розвиток молоді. Пошук нових теоретичних, методичних та практичних підходів повинен ґрунтуватися не лише на фізичному вдосконаленні, але і на інтелектуальному розвитку людини як особистості в цілому [7].

Професійна діяльність фахівців фізичної культури завжди знаходиться в центрі уваги науковців. У Законі «Про Фізичну культуру і спорт» (1993), «Про освіту» (1996), «Про вищу освіту» (2001), «Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту» (2004) визначені положення щодо професійної майстерності фахівців фізичної культури.

У працях Л.І. Борейко (1990), С.І. Савчук (2000), А.В. Забора (2003), вивчалася підготовка вчителя фізичної культури в процесі вивчення спортивно-педагогічних дисциплін, В.С. Кузнецов (1984), Р.П. Карпюк (2005), В.М. Серієнко (2007) вивчали оптимізацію навчального процесу у ВНЗ під час застосування програмного навчання, розв'язання педагогічних ситуацій та інноваційних технологій [3, 4].

Л.П. Сергієнко вважає, що теоретичний і практичний бік підготовки фахівців фізичної культури має багато недоліків і потребує вдосконалення [4].

Беручи до уваги викладацький бік, за результатами дослідження Б.М. Шияна та Е.С. Вільчовського, велика кількість викладачів не володіють сучасною методикою викладання, оперують малою кількістю методів та засобів навчання, мають низький рівень готовності до використання під час практичної діяльності інноваційних технологій [6].

Поліпшення професійної підготовки майбутніх фахівців неможливо створити й реалізувати без тісної взаємодії викладача та студента, а ця взаємодія лежить в основі інтерактивного навчання. Для оптимізації навчального процесу студентська і викладацька сторони повинні бути готовими до використання інтерактивних методів навчання.

Професійна готовність викладачів ВНЗ I-II рівня акредитації фізкультурного профілю до використання інтерактивних методів навчання є результатом спеціальної підготовки, самовизначення, освіти, самоосвіти, виховання та самовиховання [7]. Готовність викладача до використання нововведень регулює професійну діяльність та забезпечує її ефективність. Успішність діяльності залежатиме від того, наскільки викладач усвідомлює значущість інтерактивних методів навчання, їх доцільність та рівень своєї підготовки використовувати їх на практиці, тому метою дослідження є виявлення реального стану професійної готовності викладачів спортивно-педагогічних дисциплін ВНЗ I-II рівня акредитації фізкультурного профілю до використання інтерактивних методів навчання.

Зв'язок роботи із науковими програмами або практичними завданнями.

Роботу виконано відповідно до теми 1.2.2 «Методологічні, організаційні, методичні та історико-педагогічні основи підготовки педагогічних кадрів у ВНЗ фізичного виховання і спорту України та за кордоном» Зведеного плану науково-дослідної роботи у галузі фізичної культури і спорту на 2006 – 2010 рр. Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, який затверджений наказом №3018 від 31. 08. 2006р.

Об'єкт дослідження: професійна діяльність викладачів ВНЗ I-II рівня акредитації.

Предмет дослідження: професійна готовність викладачів ВНЗ I-II рівня акредитації фізкультурного профілю до використання інтерактивних методів навчання.

Завдання:

1. Обґрунтувати зміст дисципліни «Теорія і методика легкої атлетики» та визначити проблеми при її викладанні.

2. Визначити рівень готовності викладачів до використання методів інтерактивного навчання в процесі підготовки майбутніх фахівців при викладанні спортивно-педагогічних дисциплін у ВНЗ I-II рівня акредитації фізкультурного профілю.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, спостереження, опитування та анкетування.

Результати дослідження та їх обговорення. Ряд науковців вважають, що галузь фізичного виховання і спорту на цьому етапі потребує молодих кваліфікованих кадрів, які повинні володіти сучасними знаннями і вміння їх використати на практиці [1].

На думку Б.М. Шияна молодь, яка навчається в закладах фізкультурного профілю, повинна відповідати певним вимогам сьогодення, а саме: вміння творчо мислити, діяти, приймати рішення в нестандартних ситуаціях, бути здатними до професійного динамізму, комунікабельності, мати розвинуті навички до роботи в групах та колективах [6].

Саме використання викладачами у своїй професійній діяльності різних інтерактивних технологій та методів навчання можуть сприяти формуванню у студентів усіх здібностей, які притаманні сучасному вчителю фізичної культури, який володіє сучасними знаннями та технологіями і при цьому зможе здійснити якісну підготовку, використовуючи інтерактивні методи навчання.

Навчальна діяльність є основою професійної підготовки майбутніх учителів. Основним завданням ВНЗ I-II рівня акредитації фізкультурного профілю є підготовка висококваліфікованих кадрів, які повинні відповідати високому рівню професійної майстерності та вміння використовувати свої знання, вміння і навички при вирішенні педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних завдань. Підготовка студентів у навчальних закладах фізкультурного профілю відбувається відповідно до державних стандартів, в яких вказані вимоги до майбутніх фахових спеціалістів. Дисципліна «Теорія і методика легкої атлетики» належить до циклу спортивно-педагогічних дисциплін [2, 3].

Цикл спортивно-педагогічних дисциплін є важливою ланкою у процесі підготовки спеціалістів. Саме тут формуються професійно важливі теоретичні знання, методичні та практичні вміння. Успішність професійної діяльності залежатиме від того, наскільки вони будуть сформовані [2, 4].

Провідні фахівці В. Платонов, А. Тер-Ованесян, М. Озолін у своїх роботах відзначають, що методика навчання техніки легкоатлетичних вправ є одним з основних напрямків у підготовці фахівців у галузі фізичного виховання. Позитивний результат можна досягнути лише за умов розумного та доцільного керівництва викладача і свідомої участі студентів.

Якість вивчення легкої атлетики залежить від застосування ефективних форм і методів організації та проведення навчально-виховного процесу студентів. На цьому етапі спостерігається недосконалість традиційного навчання, що не дозволяє в повному обсязі використовувати спеціальні знання з теорії і методики фізичного виховання. Традиційні форми організації навчання – лекції та практичні заняття передбачають засвоєння системи знань, які не завжди забезпечують вдосконалення спеціальних і професійних вмінь та навичок.

Будь-яка діяльність потребує системи необхідних рухів. При викладанні легкої атлетики основою навчання є вивчення техніки різних рухових дій, вміння та навички, за рахунок яких виконуються фізичні вправи [4].

Недостатній осяг рухової активності, низький рівень щільності заняття призвели до зниження розвитку основних рухових якостей. Тому під час викладання легкої атлетики необхідно створити умови для освідомлення студентами необхідності виконання фізичних вправ та стимулювати до самостійної роботи над собою, оскільки міцне здоров'я майбутніх спеціалістів – це фундамент усієї системи.

Зараз процес навчання зводиться до фактологічного змісту, накопичення окремої інформації, в результаті чого теоретичні знання існують самі по собі, причому студент не усвідомлює їхнього практичного значення та використання їх на практиці. Провідні спеціалісти вважають, що основним напрямком, який забезпечує ефективність викладання дисципліни «Теорія і методика легкої атлетики» є вдосконалення технічної майстерності, що передбачає не тільки теоретичні знання, але і вміння правильно виконувати техніку видів, здатність визначати та коректувати помилки, які виникають під час виконання вправи [3, 4, 6].

У процесі навчання відмежовуються теоретичні знання і вміння використовувати їх на практиці під час вирішення педагогічних завдань. І в кінцевому підсумку студенти засвоюють техніку, складають контрольний норматив, але при ґрунтовному поясненні, що саме він виконує на практиці, виправленні помилок чи наданні методичних вказівок, виникають труднощі.

Зміст дисципліни «Теорія і методика легкої атлетики» базується на класичних уявленнях про навчання, які є в підручниках Н.Г. Озоліна, А.В. Коробова та ін. Зміст програми з дисципліни «Теорія і методика легкої атлетики» містить лекційний та практичний розділи. Теоретичний розділ передбачає теми більш загального характеру і проводиться у вигляді лекцій.

Матеріал подається у вигляді монологу і при цьому відсутній зворотній зв'язок. Практичний – спрямований на використання засобів і методів підготовки студента до складання контрольного нормативу. При проведенні практичних і методичних занять більшу ініціативу бере на себе викладач при чому не залучає та не стимулює активність студентів. На методичних заняттях набуті знання на лекціях уточнюються, закріплюються та набуваються нові. На цих заняттях діяльність студентів наближується до професійно-педагогічної діяльності. Недостатньо уваги приділяється методичній підготовці, практично не використовуються методи активізації пізнавальної діяльності студентів та формування творчого відношення до оволодіння майбутньою професією. На заняттях з навчальної практики теоретично-методичні знання через систему навчальних завдань повинні переходити в уміння та навички професійно-педагогічної діяльності [5].

Основним завданням для студента є підготовка до проведення уроку. При написанні конспектів для проведення різних частин уроку використовуються в основному опорні конспекти та роздатковий матеріал.

Одним із важливих чинників, який впливає на рівень професійної підготовки майбутнього фахівця є психологічний – різна мотивація студентів на занятті [7].

На початку навчання студентам притаманна спортивна мотивація, яка до закінчення навчання переходить у професійно-педагогічну. Для підвищення зацікавлення до заняття викладачеві необхідно на практичних заняттях використовувати навички самостійної та пошукової роботи студентів. Тому мета занять із легкої атлетики – це становлення студента як дослідника, в якого формуються навички самостійної роботи, що підвищує рівень професійної підготовки [5].

Основне завдання викладача на цих заняттях – створення умов для пошукової роботи. Викладач і студент знаходяться в тісній взаємодії, при цьому вони визначають спільну мету, зміст своєї діяльності.

Для визначення рівня готовності викладачів практиків ВНЗ I-II рівня акредитації фізкультурного профілю до використання інтерактивних методик під час викладання спортивно-педагогічних дисциплін було проведено анкетування викладачів спортивно-педагогічних та спеціально-теоретичних дисциплін. Метою опитування було отримати інформацію про обізнаність використання інтерактивних методів навчання та визначити стан готовності викладачів до використання інтерактивних методів навчання під час викладання. До основного складу опитуваних належали викладачі ДВНЗ Івано-Франківського коледжу фізичного виховання. Усі учасники експерименту мали різний досвід роботи та педагогічний стаж. Усього в експерименті взяло участь 60 осіб.

Кількісні показники викладачів, які взяли участь в експерименті, дещо різноманітні, що зумовлено різним стажем роботи та кваліфікаційною категорією викладачів. Серед усіх ви-

кладачів зі стажем роботи до 5 років було – 8 осіб, що становило 13,3 %, від 5 до 15 років – 12 осіб, що становило 20 % та понад 15 років – 40 осіб, що склало 66,7 %.

Найбільшу групу з опитаних становили викладачі з педагогічним стажем понад 15 років.

Розподіл викладачів за кваліфікаційними категоріями виявився таким:

- фахівців без категорії налічувалося 7 осіб, що становило 11,7%;
- фахівців із II кваліфікаційною категорією налічувалося 5 осіб, що становило 8,3%;
- фахівців із I кваліфікаційною категорією налічувалося 2 особи, що становило 3,3%;
- фахівців із вищою категорією – 24 особи, що становило 40 %;
- викладачів-методистів – 11 осіб, що становило 18,3 %;
- викладачів з науковим ступенем – 11 осіб, що становило 18,3 %.

З анкет викладачів-практиків та викладачів спеціально-теоретичних дисциплін було встановлено, що при визначенні поняття інтерактивного навчання більшість викладачів виокремлюють такі компоненти: взаємодію викладача і студента та студентів між собою – 63,3%, ініціативність студента – 26,7%, взаємодію студентів із навчальним середовищем – 6,7%, діалог викладачів і студентів – 3,3%. Перше визначення має безпосередній стосунок до інтерактивного навчання. Порівнюючи відповіді викладачів спортивно-педагогічних та спеціально-теоретичних дисциплін, можна побачити, що викладачі практики вклали в поняття інтерактивного навчання взаємодію викладача і студентів та студентів між собою, а викладачі спеціально-теоретичних дисциплін одностайності у визначенні інтерактивного навчання не мають, окрім загальновідомого значення вони вкладають у суть діалог викладача і студента, ініціативу студентів, яку стимулює педагог, мотивацію студентів, навчання побудоване на взаємодії студентів із навчальним середовищем та обмін інформацією. Опитування також показало, що у викладачів зі стажем роботи до 5 років поняття інтерактивного навчання дещо розмите й потребує додаткового роз'яснення.

Під час аналізу анкет 38,3% викладачів коледжу вважають, що під час інтерактивного навчання формується вміння ініціативності та самостійності студентів, 26,7% викладачів вважають, що інтерактивне навчання формує здатність аналізувати інформацію, 15% – працювати в команді, випрацьовується партнерство між учасниками навчального процесу та 15% – вміння висловлювати свою думку, формування навичок культури спілкування, здатність робити аналіз, синтез, висновки та узагальнення, вміння розв'язувати проблемні питання та вміння приймати спільне рішення. При визначенні готовності викладачів до використання інтерактивних методів навчання 31,7 % викладачів дали стверджувальну відповідь, 51,6 % – частково готові та 16,7 % – не готові до використання цих методів, цей відсоток становили молоді викладачі. При цьому викладачі зазначили: слабку розробленість форм та методів інтерактивного навчання, недостатнє методичне забезпечення застосування інтерактивних технологій навчання, відсутність комплексного використання різних форм, засобів та методів інтерактивного навчання в поєднанні з традиційним, низьку ініціативу викладачів.

Висновок. Викладання спортивно-педагогічних дисциплін у ВНЗ I-II рівня акредитації фізкультурного профілю вимагає вдосконалення. Традиційна форма викладання вимагає доповнення нетрадиційними формами, наповнення інноваційними технологіями, інтерактивними технологіями та методами навчання, які взаємодоповнюють один одного.

Усвідомлюючи об'єктивну необхідність застосування інноваційних технологій у навчальному процесі, готовність викладачів до використання інтерактивних методів навчання є низькою, що відображується в недостатній інформованості, відсутності технічних засобів, методичних рекомендацій.

Подальший напрямок досліджень буде присвячений розробці інтерактивних методик та методичних рекомендацій, які будуть використовуватимуться в процесі викладання спортивно-педагогічних дисциплін.

Список літератури

1. Герцик М. С. Вступ до спеціальностей галузі «Фізичне виховання і спорт»: навч. посібник / М. С. Герцик, О. М. Вацеба. – Л.: Українські технології, 2002. – 231 с.
2. Микич М. С. Організація та методика навчання техніки легкоатлетичних вправ // Роль фізичної культури в здоровому способі життя: тези доп. I Всеукр. наук. практ. конф. – Л. – 1993. – Ч. II. – С. 234-236.

3. Савчук С. І. Підготовка вчителя фізичної культури в процесі вивчення курсу «Легка атлетика»: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання: спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, різних груп населення» / Савчук С. І. – Луцьк, 2000. – 20 с.
4. Сергієнко В. М. Інноваційна технологія викладання легкої атлетики на факультетах фізичної культури вищих навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, різних груп населення» / Сергієнко В. М. – Л. – 2007. – 21 с.
5. Третьяк А. Н. Взгляд на профессиональную подготовку специалиста сферы физической культуры в свете инновационных дидактических технологий / Третьяк А. Н. // Педагогика, психология та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х., 2003. – № 23. – С. – 172-181.
6. Шиян Б. М. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту: [навч. посіб.] / Б. М. Шиян, В. Г. Папуша. – Х: ОВС, 2005. – 208 с.
7. Шматкова А. Упровадження інноваційних технологій фізичної культури на основі форм навчання у вищій школі / Алла Шматкова // Фізичне виховання і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Волин. держ. ун-ту імені Лесі Українки. – Луцьк, 2002. – Т. 1. – С. 307.

**ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ
ВУЗОВ I-II УРОВНЯ АКРЕДИТАЦИИ ФИЗКУЛЬТУРНОГО ПРОФИЛЯ
К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ
НА ПРИМЕРЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ
«ТЕОРИИ И МЕТОДИКИ ЛЕГКОЙ АТЛЕТИКИ»**

Ольга ПИРУС

Львовский государственный университет физической культуры

Аннотация: Статья посвящена вопросам использования методов интерактивного обучения в процессе подготовки будущих специалистов при преподавании спортивно-педагогических дисциплин в вузах I-II уровня аккредитации физкультурного профиля. Исследуется уровень осведомленности и готовности преподавателей к применению этих методов обучения в процессе преподавания. Рассматривается содержание и основные проблемы при преподавании дисциплины «Теория и методика легкой атлетики».

Ключевые слова: спортивно-педагогическая дисциплина, профессиональная готовность, учебный процесс, готовность преподавателей, интерактивные методы обучения.

**FORMING OF READINESS OF TEACHERS
TO USE OF INTERACTIVE METHODS OF STUDIES
IN I-II ACCREDITATION LEVEL HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS
OF PHYSICAL TRAINING ON THE EXAMPLE OF TEACHING OF DISCIPLINE
“THEORY AND METHOD OF TRACK-AND-FIELD”**

Olga PIRUS

L'viv State University of Physical Culture

Annotation. The article highlights the ways us of active interactive methods in the preparation of future professionals in teaching sporting pedagogical discipline in universities I-II accreditation level athletic profile. The awareness and readiness of teachers to use these teaching methods are investigated.

Key words: sporting pedagogical discipline, professional preparation, learning process, readiness of teacher, interactive methods of the studies.